

Bij ieder volgend bezoek tijdens zijn ziekte was Frans verder vermagerd en sneller vermoeid. Tijdens onze gesprekken golfde zijn stemming heen en weer tussen verdriet en acceptatie van het onvermijdelijke. Wat een contrast met de man die ik rond 1990 leerde kennen als snel rijzende ster op ons vakgebied. Met zijn kloeke postuur en welluidende stem liet hij zijn publiek geen moment in onzekerheid over zijn rol; hier was een man met een missie: mensen leren omgaan met een snel veranderende wereld.

Na zijn kennismaking met het vakgebied van de loopbaanoriëntatie en -begeleiding had Frans zich al snel gerealiseerd dat de hier beschikbare kennis en methoden verouderd raakten. Theorieën en begeleidingsmethoden die waren ontwikkeld in de industriële samenleving voldeden niet langer. De informatiesamenleving stelde andere eisen aan de ontwikkeling van de mens in relatie tot arbeid. Maar welke eisen en hoe konden mensen leren om hieraan te voldoen en om hun weg te vinden in deze nieuwe, complexe en dynamische wereld? De omgang met dit soort vragen en de noodzaak om daar werkbare antwoorden op te vinden waren voor Frans dagelijkse kost sinds hij begin zestiger jaren, na de lagere school, de sprong had gewaagd naar het gymnasium. De geestelijke bagage, die hij had meegekregen in de traditionele, katholieke dorpsgemeenschap waarin hij was opgevoed, was niet toereikend voor een bevredigende aanpassing aan de nieuwe omgeving. Frans heeft me vaak verteld hoe vreemd en onthand hij zich aanvankelijk voelde in deze nieuwe wereld met al die onbekende omgangsvormen en hoe hij zich zelf uit deze stressvolle situatie wist te bevrijden. "In het begin hield ik me wat op de vlakte en observeerde hoe leerlingen en docenten met elkaar omgingen. Daarna begon ik aan te voelen en te begrijpen wat belangrijk werd gevonden en aan welke regels iedereen zich hield. Tenslotte durfde ik mee te doen en ontdekte dat ik na verloop van tijd zelfs een dominante rol kon spelen". Frans had het talent ontdekt waarmee hij zich later zou ontwikkelen tot een succesvolle socioloog en vernieuwer van ons vak.

Terwijl ik deze toespraak aan het schrijven was, voelde ik een groeiende behoefte om mij een beeld te vormen van de motivatie van Frans voor het werk, dat hij met zoveel gedrevenheid heeft verricht. Hoewel ik het nooit expliciet bij hem heb geverifieerd ben ik er van overtuigd, dat hij zich verwant voelde met jonge mensen die aan het einde van de twintigste eeuw voor de opgave stonden om hun weg te vinden in de onbekende wereld van de informatiesamenleving, zonder te kunnen beschikken over de daarvoor benodigde geestelijke uitrusting. De kennis en methoden voor die uitrusting moesten nog grotendeels ontwikkeld worden; in ons vakgebied werd nog door een moderne, industriële bril gekeken naar oriëntatie op arbeid, beroepskeuze en loopbaanontwikkeling. Toen het tot Frans doordrong dat hier een groeiende behoefte ontstond aan nieuwe kennis, methoden en instrumenten moet hij zich het belang van zijn eigen ervaringen op het gymnasium en later op de universiteit hebben gerealiseerd. Hij wist hoe onmisbaar een passend referentiekader is voor jonge mensen die hun weg moeten vinden in een nieuwe, veel eisende wereld. Hij had ontdekt dat hij in staat was om zo'n werkbaar oriëntatie- en handelingskader voor zichzelf te ontwikkelen. Dat talent zou hij ook kunnen inzetten voor de noodzakelijke vernieuwing van het beroepskeuze en loopbaanwerk. Frans voelde zich geroepen, had zijn levenstaak gevonden en realiseerde zich dat de opgave deze keer moeilijker was dan vroeger, want er was nu geen bestaand voorbeeld dat kon worden nagevolgd. Dus keek hij om zich heen naar geestverwanten en potentiële bondgenoten met wie hij deze uitdagende klus zou kunnen klaren. Volgens deze kleine reconstructie zal hij zich zo ontwikkeld hebben tot de man met een missie die ik ongeveer 28 jaar geleden leerde kennen.

Frans en ik herkenden bij elkaar de betrokkenheid bij het vakgebied en de motivatie om bij te dragen aan de volgens ons noodzakelijke vernieuwing ervan. Onze samenwerking, die vlot van start ging, leidde eerst tot regelmatig overleg, uitwisseling van ideeën en literatuur en later ook tot het publiceren van artikelen. In 1997 schreven we 'Een zaak van betekenis', een lijvig en invloedrijk

werkstuk, waarin een nieuw begrippenapparaat voor de loopbaandienstverlening werd gepresenteerd. Centraal in ons betoog stond de stimulering en ondersteuning van een betekenisgericht leerproces dat moest leiden tot de ontwikkeling van loopbaancompetenties en een arbeidsidentiteit. Twee jaar eerder had Frans al een boek geschreven over de veeleisende ontwikkeling van een arbeidsidentiteit onder postindustriële condities en over de implicaties daarvan voor het individu, de loopbaanbegeleiding en het beleid.

Frans begon op stoom te raken, zijn naam viel vaak in het discours op ons vakgebied en hij werd een veel gevraagd en gewaardeerd spreker op congressen en voorlichtingsbijeenkomsten. Daarbij deinsde hij niet terug voor het uiten van krachtige kritiek en stevige meningen. Later zette hij zijn werk kracht bij met onderzoek en onderwijs in het kader van een lectoraat aan de Haagse Hogeschool. Vooral de samenwerking daarin met Marinka Kuijpers was een tijdlang zeer vruchtbaar. Zij organiseerden regelmatig congressen waarop onderzoeksresultaten en nieuwe ontwikkelingen werden gepresenteerd, motiveerden de sprekers om hun bijdragen op papier te zetten en zorgden tenslotte voor redactie en publicatie daarvan in de vorm van boeken. Nauw verbonden met deze activiteiten van het lectoraat was een werkgroep 'Loopbaanleren', waarin Frans ons deelgenoot maakte van zijn conceptuele worstelingen en doorbrekende inzichten. Mij zijn vooral zijn onvermoeibare pleidooien bijgebleven voor een vorm van begeleiding van het loopbaanleren, waarin de dialoog en de verbinding tussen hoofd, hart en handen centraal stonden. Bij zijn afscheid van de Haagse Hogeschool memoreerde een collega dat Frans kon doordraven in lange monologen om het belang van de dialoog door te laten dringen in het onderwijs. Ik koester zelf een dierbare herinnering aan een gelegenheid waarbij Frans liet zien hoe sterk hoofd, hart en handen in zijn persoonlijkheid waren verbonden. We gingen samen naar Cambridge om een weekend met onze Engelse collega Bill Law te werken aan een gezamenlijk artikel. Toen we bij Bill aankwamen, bleek zijn moeder de avond ervoor te zijn overleden. Om geen inbreuk te maken op de rouw stelden we voor om direct terug naar Nederland te gaan, maar daar wilden Bill en zijn vrouw Maureen niets van weten. Die zelfde avond stonden we met zijn vieren bij de piano, tot tranen toe geroerd, liederen te zingen, die voor Bill verbonden waren met de herinnering aan zijn moeder. De volgende dag werkten we aan ons artikel in een sfeer van diepe verbondenheid. Bij zulke gelegenheden was Frans in zijn element.

Een volgende fase in de professionele ontwikkeling van Frans brak aan toen hij Reineke leerde kennen. Hun samenwerking leidde tot een verdere verrijking van onze kennis met een model waarin het individu bij grenservaringen wordt geconfronteerd met een existentiële keuze tussen het spelen van een slachtofferrol en het leren vertellen en schrijven van een nieuw levensverhaal, waarin onverwerkte, pijnlijke ervaringen een nieuwe, realistische betekenis krijgen. De theorie van Hubert Hermans over het dialogische zelf vormde daarbij een belangrijke bron van inspiratie. Reineke en Frans hebben, vaak samen met collega's, veel gepubliceerd, ook in prestigieuze buitenlandse tijdschriften. Voor een van die laatste tijdschriften, de *British Journal of Guidance and Counselling*, heeft Frans de laatste jaren gewerkt als redacteur.

Hiermee kom ik aan het eind van mijn bijdrage aan deze herdenking van mijn vriend en collega, een man van betekenis.

Gerard Wijers

